Vrouwen in het (Germaanse) Heidendom, vroeger en hedendaags.

In dit artikel wil ik de (maatschappelijke) positie van de vrouw in het heidendom en dan in het bijzonder het Germaanse Heidendom behandelen ten opzichte van de christelijke geloven. In de hoop een aantal clichés en misverstanden ongedaan te maken. Voor een groot deel zal dit artikel zich bezighouden met de godinnen en priesteressen van vroeger, omdat over hen in tegenstelling tot de normale vrouw relatief veel informatie verkrijgbaar is. Echter waar bekent is heb ik geprobeerd kenmerken en beeld situaties van de gewone vrouw die voor huis en haard zorgde, en de kinderen opvoedde zoveel mogelijk in dit verhaal te verweven.

Lang werd vroeger gedacht (en nu nog steeds) dat vrouwen in de voorchristelijke tijd een ondergeschikte positie hadden ten opzichte van de man, het tegenovergestelde is echter waar. In de oude tijd waarin men nog mocht geloven wat men wilde waren het de vrouwen die de baas waren over huis en haard en de man opdrachten gaf, de sleutelbos die aan de riem hing was hier dikwijls een symbool van, en werd dan ook vaak met trots gedragen. Dit was echter wel een status waar veel verantwoording bij kwam want terwijl de echtgenoten weg van huis waren op jacht, in oorlog of op handelsreis, of simpelweg om het land te bewerken moest er van alles thuis gebeuren wat door haar moest gebeuren; zo moest het brood gebakken worden, de mede klaargemaakt, het huis opgeruimd, de dieren verzorgd worden en naar de weiden worden gebracht. Kinderen moesten meehelpen waar ze konden maar natuurlijkerwijs konden die nog niet veel verrichten op erg jonge leeftijd. Dit was tevens ook het grondbeginsel van het leren hoe een boerderij verzorgt diende te worden.

Het Heidendom kende een volwaardige positie van de vrouw toe binnen de samenleving en het godenpantheon. Binnen het christendom werd en wordt de positie van de vrouw omschreven als er een van ondergeschiktheid aan de man, en binnen het geloof speelt de vrouw oorspronkelijk zelfs geen enkele rol. Volgens de joods-christelijke leer vindt de vrouw haar oorsprong in de man en wordt de vrouw slechts geschapen voor het plezier van de man, terwijl over de aard van de vrouw er geen goed woord van af kan, want de vrouw zou immers de 'zondeval' teweeggebracht hebben. Bij de oude Germanen stonden de vrouwen in hoog aanzien in tegenstelling tot het christendom, dat de vrouw beschouwde als de bron van alle kwaad. Er was dus een andere benadering van de vrouw binnen het westerse christendom nodig om de heidense samenleving te kunnen winnen voor de kerstening. Het belang van Maria als zijnde de moeder van 'verlosser' nam daarom toe in de middeleeuwen, waarna er ook vele vrouwelijke heiligen kwamen, en er werden daarnaast twee categorieën vrouwen onderscheiden, namelijk 'zondige' en 'kuise' vrouwen. De categorisering van kuise en zondige vrouwen zien we ook terug in de vroegmiddeleeuwse hofcultuur, waar de kuise vrouw werd gezien als het hoogste ideaal.

Tot in de zesde eeuw bestond er een serieuze twijfel of vrouwen wel een ziel hadden. God had tenslotte een ziel in Adam geplant, maar niet in Eva. In Genesis kan men lezen: *"De man kwam niet voort uit een vrouw, nee, de vrouw kwam voort uit de man; en de man was niet geschapen omwille van de vrouw, maar de vrouw was geschapen omwille van de man."*

Dit soort vrouwonvriendelijke leer kan men terug vinden in de gehele christelijke leer. Het lijkt mij hard voor een vrouw om haar hart en ziel in een religie te storten die haar minder als een mens beschouwt.

In het Germaanse scheppingsverhaal worden man en vrouw uit twee verschillende boomstammen gecreëerd, die een complementair paar vormen en waarbij de één niet ondergeschikt is aan de andere. Het religieuze is in evenwicht. In de Proza Edda zegt Wodan dat de godinnen niet minder heilig zijn

dan de goden.
Over de Noorse godinnen is echter veel informatie verloren gegaan. Van velen blijft enkel de naam over of komen ze in mythen van andere goden voor. Dit wil echter niet zeggen dat ze niet aanbeden werden en ook vandaag de dag worden ze geëerd gelijk aan de mannelijke goden; denk maar aan het lied Nehalennia, van de band Heidevolk.

Een ander voorbeeld van vrouwelijke waardigheid zien we terug bij de Wolwa's of Volva's.
Volva's deden aan magie en waarzeggerij (runen lezen en dergelijke), Het Edda-gedicht "Voluspá" wordt verteld door een Volva. De Volva ziet alles, van de schepping tot de alles verwoestende Ragnarök en het heroprichten van de nieuw wereld uit de oude. Er waren ook Seidkona's die Seidr beoefenden, een magische praktijk die nauw verwant is met het sjamanisme. In het oud-Engels noemt men deze vrouwen Haegtessa, wat in het Nederlands hagedis betekent. De hagedis wordt al eeuwen geassocieerd met vrouwelijk magie en hekserij. De hagedis, die lid is van de reptielenfamilie, doet denken aan slangen die de verborgen vrouwelijke wijsheid symboliseren. In Nederland bevindt zich de stad Den Haag, die een restant is van deze associatie: het gebied was vroeger ook bekend als een centrum van vrouwelijk magie.

De vrouw in de maatschappij:
In tegenstelling tot wat wij op televisie kunnen zien of wat wij op school leren over "de onattente ruwe Germaanse barbaren die hun vrouwen als stomme seksobjecten zagen", had de vrouw evenwel een belangrijke rol in de Germaanse maatschappij. Volgens Tacitus hadden man en vrouw een grote eerbied voor elkaar. "*En de vrouw moet niet denken, dat zij buiten den gedachtenkring van den man staat; integendeel: haar komt een aandeel in zijne heldendaden toe en zij bevindt zich even goed binnen het gebied der krijgs-gebeurtenissen als hij."*
Tacitus – Germania
Het huwelijk werd door de familie geregeld maar de bruid moest uiteindelijk haar toestemming geven. Man en vrouw hadden hun eigen specifieke taken. De vrouw onderwees de kinderen betreffende hun afkomst en ze hield ook de tradities in stand. Ze hielden zich ook bezig met het vervaardigen van kleding en het bereiden van maaltijden. Het huishouden was haar privé-domein en ze regelde dit onvoorwaardelijk. De sleutels die ze steeds rond haar middel droeg stond symbool voor haar huishoudelijke autoriteit. Een vrouw kon zich uit eigen wil uit de echt laten scheiden. Ze had haar rechten en had invloed tijdens rechtszaken. Indien haar man overleed was zij erfgename.

Freya die zonder meer de belangrijkste Godin is uit de overleveringen is de godin voor van de vruchtbaarheid, liefde en lust.
Freya had net als Wodan vele namen en titels. Ze was aanvoerster van een deel van het leger van de Einherjer (zij die in de ragnarök strijden). Een van haar namen was Vanadis (de voorouder der Wanen). Andere namen zijn Menglod (zij die zich over de halsketting verheugd) en Mardoll (zeeglans). Ook werd ze Gefn (de geefster) genoemd.

Freya is lang vereerd, zelfs in christelijke tijden. Snorri Sturluson schreef in zijn Ynglinga saga dat men nog lang aan haar offerde en dat haar naam werd gegeven aan vrouwen van adel. Freya kreeg de helft van de uitverkorenen die stierven in de strijd, de oppergod Wodan kreeg de andere helft. De uitgekozen krijgers gaan naar haar burcht Folkvangr, waar zij in het hiernamaals een goed leven hebben. In haar burcht ontving ze tevens de gestorven vrouwen.

In de bronnen komen we het woord fordaeda tegen. Ruw vertaalt: slechte daad. For geeft een negatieve associatie aan dad (daad). Fordeada is vrouwenlijk van vorm en werd in de saga's gebruikt

voor een vrouw die slechte daden uitvoerde, op wereldlijke of sjamanistische of Seidkona wijze. In latere wetten werd het woord gebruikt om heksen en hekserij aan te duiden. Hoewel het in eerste instantie dus een vrouwelijke uitgang heeft, werd het later gebruikt voor mannen als vrouwen. Het lijkt er dus op dat het beoefenen van de spirituele kunsten risicovol kon zijn, zeker voor vrouwen die toch zeker vaker in aanmerking kwamen voor Seidkona dan mannen. De theorie hierachter is dat vrouwen van nature passiever zijn dan mannen, en dusdanig ontvankelijker voor communicatie en ontvangst van goddelijke krachten (die kwamen veelal het in bezit nemen van zowel lichaam als geest afgaande op de bronnen).

De vele vrouwelijke geesten en godinnen die vaak verbonden zijn met het weven en de bepalingen van het lot (zoals de Nornen en de Disir) geven ons de indruk dat vrouwen meer dan soms geassocieerd werden met uitzonderlijke wijsheid en kennis. Op aards niveau worden deze godinnen vertegenwoordigd door de Wolwa's en Seidr beoefenaars.
De Disir zijn ook de goede feeën die wij kennen uit sprookjes zoals Doornroosje. Ze staan bij het bed van elke pasgeborene en door wensen uit te spreken weven of spinnen ze de levensdraden van het kind. In het lied Fafnismál staan aanwijzingen over deze vrouwen. Daarnaast maken de Disir deel uit van de voorouder verering: ze zijn de oermoeders, de eerste vrouwen van de bloedlijn.

De maatschappelijke en spirituele rol van vrouwen is in de saga's niet uitgebreid beschreven. Ook hun kennis van genezing is niet goed gedocumenteerd. Elke Scandinavische vrouw had echter een basiskennis van genezende en magische krachten.
Helers waren schaars en het leven zat vol gevaren, ziekten, en ongelukken die men het hoofd moest bieden. Met kruiden, amuletten en magische stenen werden ziekten bestreden en onheil afgeweerd. Deze dames waren geen Vala's maar huismoeders, boerinnen en burgers, die van oudsher de taak op zich hadden genomen om hun gezin zo goed mogelijk te beschermen en te verzorgen.

Over het algemeen genomen genoten vrouwen in de sfeer van huis en haard een vooraanstaande positie dus en in tijden van oorlog een minder grote rol, echter niet machteloos ook de vrouwen konden soms meegaan in de strijd of oorlogsbeslissingen maken. Echter het zijn de Wolwa's en priesteressen, de beoefenaars van Seidr en de sjamanisme die vooral grote waardering genoten. Het moge duidelijk zijn dat het alledaagse beeld dat de meeste mensen hebben van onze voorouderlijke cultuur
Op zijn zachtst gezegd onjuist en niet compleet is. Al zal een volledig compleet beeld waarschijnlijk wel nooit behaald worden door iemand alleen al door de vele informatie die verloren is gegaan in de loop der eeuwen. Ik hoop hier echter voor jullie een aanvulling te hebben gegeven op jullie kijk hierop en tot nadenken zet af en toe.

Tot zover mijn dit artikel.

Bronvermelding:

- *Wikipedia.org*
- *Nederlands Heidendom (www.nederlandsheidendom.nl)*
- *Seidr, het noordse pad, Linda Wormhoudt.*
- *Hagal.nl*
- *Tacitus – Germania.*